

854-32

22

FERIT
HALLUNI

Apeli

NOVELË

SH-32

H22

FERIT
HALLUNI

Apeli

NOVELË

1037

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

Një fjollë ere, si një gjarpër i hollë e i padukshëm, fishkëlliu një çast përmes drurëve gjysmë të zhveshur të pllajës. U grind e ulëriu te cepi i fjetinës, pastaj rrëshqiti e humbi diku tutje nëpër natë, duke e trashur gjithnjë e më shumë gërvimën e saj rrëqethëse.

Qe një erë brisk e ftohtë, që i shkundi edhe ato pak gjethe që kishin mbetur nëpër degët e lisave. Gëzim Grezda mendoi se tani pylli, ku ai gjente shpeshherë prehje, duhej të ishte shkretuar fare dhe se degët e trungjet patjetër rënkonin heshturazi nga dhimbja e braktisjes së trishtë. Shkretëtirë. Shkretëtirë e ftohtë, si në Polin e Veriut.

Nga era që frynte dhe nga mendimi që i shkrepri në kokë, ai u tkurr dhe e ngjeshi kokën midis supëve. Në errësirën e thellë të natës, nën jakën e ngrihur të kapotës, koka e tij e rrumbullakët humbi thajse krejtësisht, aq sa iu duk vetëm kapela, strehën e së cilës e kishte ngjeshur deri poshtë mbi sy. Pëshpëriti me vete, i zymtë në fytyrë:

«Dhe sa kohë na mbeti?... Katërqind e njëzet e pesë ditë. Katërqind e...»

Buzëqeshi hidhur nën peshën e rëndë të ditëve që i kishin mbetur; pastaj, për një copë herë ua qepi sytë të tjerëve. Sami Kaja, si gjithnjë ëndërrues, diç po thurte me atë mendjen e tij prej poeti, duke kundruar me ngulm kurorën ende të gjelbër të kumbullës disa hapa përballë tij. Në të majtë, Qani Shkoza jepte e merrte me nënoficer Malon.

— Të lutem, shoku kujdestar, — thoshte Qaniu. — ma ndërroni kapelën! Ju e shihni dhe vetë, më rri beterr e madhe, sidomos tani që kam qethur flokët.

Nënoficeri, një burrë rreth të dyzetave, faqekuq dhe me qafën e trashë që i kërcente sipër jakës së xhakëtës, ia ktheu me mospërfillje:

— Hajde, hajde tani, bëhu djalë i mirë! Qepe kapelën nga prapa, të të rrijë paq në kokë!

— Po sillësh si burókrat, shoku kujdestar.

— Oj! Si the, si the?!...

Gëzim Grezda i hoqi sytë prej nënoficerit dhe vështroi për një hop Kolë Rajcën, atë malësor të gjatë, paksa të kërrusur, që po merrej me një zarf të madh blu, të cilin e mbante në duar prej dy-tri orësh. Gëzim Grezdes, papritur e pakujtuar i erdhi për të qeshur. Kolë Rajca po i gëzohej atij zarfi mu si një nxënës dëftesës me nota të shkëlqyera.

Gëzimi përveshi buzën e poshtme që e kishte ca më të shkurtër nga ajo e sipërmja, u tkurr dhe përsëri zuri të merrej me ditët, madje edhe me orët që i kishin mbetur për të kaluar atje, në lartësi, ndanë pyllit të zhveshur...

Ende nuk kishte filluar apeli i mbrëmjes, po kompania ishte mbledhur aty ku mbledhej zakonisht, në një shesh të vogël, përpara fjetinës. Drita e zbehtë

e llambës elektrike sipër derës mezi ndriçonte she-shin. Nëpër fytyrat e lodhura të ushtarëve lodronin kohë pas kohe dritë-hije kalimtare, që u jepnin pamjeve të tyre një notë serioziteti të pakapshëm. Duheshin edhe pesë minuta që të fillonte apeli, kurse komandanti i kompanisë nuk kishte ardhur. Ai vinte zakonisht në orën fikse. Ky ishte një zakon të cilin nuk e prishte kurrë.

Ndërkohë, ata prisnin. Dhe kjo pritje përsëritej rregullisht, çdo natë, në të njejtën orë dhe në të njejtin vend, pa as më të voglin ndryshim. Megjithatë, në vetvete apeli ruante kurdoherë diçka solemne. diçka krenare, diçka që i lidhte ata edhe më shumë me popullin, me familjen, me shokun, me tokën. At-dheu kërkonte që biri i tij, ushtari, të ishte çdo herë aty, në rresht, dhe gjithnjë i gatshëm.

— Sa është ora, Adrian? — pyeti Gëzim Grezda.

— Nëntë pa katër minuta.

— Pa katër?!...

Si të qe kujtuar për diçka të rëndësishme, Gëzimi nxori një çast kokën mbi jakën e ngritur të kapotës, pastaj nxitoi e bëri disa hapa përpara, derisa u gjend pranë tringut të njomë të kumbullës. degëzat e së cilës përkundeshin nga era. Me një lëvizje të shpejtë, hoqi me biçalk një vijë mbi lëkurën e ndritshme të atij tringut të njomë dhe thirri i gjallëruar:

— Hej, iku dhe një ditë, shokë!

Sami Kaja e pa dhe lëvizin e habitur. Aty për aty, ai nuk e kuptoi qëllimin e Gëzim Grezdës. Më parë atë shenjë ai e bënte në rripin e mesit çdo ditë dhe me kujdes të veçantë, po shokët i patën folur, ndaj hëpërhë kishte hequr dorë. Tani qe kujtuar dhe po e niste rishtas në atë tring peme.

— Ç'pate, «poeti» im, i dashur?! — ia ktheu Gëzimi Samiut. — Mos ta prishi kush frymëzimim?

Po tjetri iu përgjigj serioz:

— Mos e prek më kumbullën!

— Ou, e pse? Një vijë e hollë s'i bën gjë asaj. Apo jo, o Kolë? Ti je malësor dhe e di më mirë nga unë dhe nga ky poeti ynë.

Dhe pa pritur përgjigje, Gëzim Grezda qeshi si duke u tallur.

— Nuk është puna te bima, po te lakrat që ke ti në kokë, — tha Samiu i përmbajtur.

— Ou!... Me gjithë mend e ke?

— Si kujtove! Oj, kënkon të shfaqësh vetëm mër-zitjen duke gërvishtur gjithandej padurimin tënd të çuditshëm!

Gëzimi u kthye nga të tjerët dhe vazhdoi:

— E dëgjuat poetin? Na kënaqi, hë?

— Ç'i zbardh dhëmbët! Ai mirë të thotë! — ia priti Qani Shkoza. — Akoma ti me ato të tuat? Fiasko që fiasko dashke të mbetesh!

Gëzim Grezda u inatos në çast nga nofka që Qaniu i kishte ngjitur para dy muajsh. Deshi t'ia kthente ashpër, po nuk arriti, se erdhi Kujtim Hysi, komandanti i kompanisë. Ata u rreshtuan përnjëherë, secili në vendin e vet. Kujtimi u hodhi një vështrim të menduar, pastaj nisi apelin:

— Adrian Beli!

U duk sikundër era reshti nën pushtetin e zërit të plotë e të prerë të komandantit të kompanisë. Dëgjohej vetëm shushurima e lehtë e gjetheve që binin.

— Këtu!

— Bardh Pepa!

— Këtu!

— Bilbil Krasta!

— ...

Heshtje. Nuk u përgjigj asnjëri. Komandanti ngriti sytë dhe vështroi rreshtat e kompanisë. Përsëriti emrin e ushtarit.

— Kë-këtu!

Ishte një zë i ulët, aq sa mezi u dëgjua, zë i shqetësuar. Kujtimin i ra ndër mend pse Bilbili përgjigjej në atë mënyrë. Atë ditë, kompania kishte zhvilluar qitje luftarake dhe nga tri goditjet, ai ushtar nuk kishte realizuar asnjërin. Dhe kjo pati ndodhur vetëm nga një pakujdesi e vogël, nga mosgradimi në rregull i shënjestrës.

Kujtimi e donte Bilbilin. Ai ishte fytyrëqeshur, me pamje gati si prej fëmije. Tregonte për të afrim e përkujdesje si prej vëllai të madh, ndonëse edhe vetë nuk ishte më tepër se njëzet e shtatë vjeç. Uli sytë mbi evidencë dhe lexoi:

— Qani Shkoza!

— Këtu!

— Kolë Rajca!

— Realizoi shkëlqyeshëm detyrën, — kumboi aty për aty një zë tjetër, thujse në një kohë me zërin e Kolës.

— Çfarë?

Komandanti i kompanisë ngriti kokën lart.

Nuk iu përgjigj njeri. Pyetja e tij mbeti një copë herë pezull në hapësirë. Nuk ishte bërë zakon deri atëherë që gjatë zhvillimit të apelit të jepeshin përgjigje të tjera veç fjalës «Këtu!» Kurse tani... Kush ishte ai që kishte folur? U përpoq ta dallonte nga zëri. Dhe e dalloi. Ishte Sami Kaja. Vetëm atij mund t'i shkonte nëpër mend kjo gjë, Samiut.

Kujtim Hysi buzëqeshi dhe aty për aty vendosi që t'i tregonte për këtë ngjarje sekretarit të partisë

dhe komisarit të batalionit. Me këtë mendim në kokë, vazhdoi të bënte apelin në atë natë nëntori të ftohtë dhe me erë.

2

Me t'u larguar komandanti i kompanisë, Kolë Rajca ndjeu të pushtohej sërishmi nga mendime të gëzuara. Një rrëqethje kënaqësie ia përshkoi gjithë shtatin, ia gjallëroi fytyrën dhe ai pati dëshirë të rrinte, sadopak me vetveten. Qe një nga ato çaste, kur nga lumturia burri kthehet në fëmijë. E kishin ndërruar në mënyrë të veçantë faqe të gjithë shokëve. Pas afro nëntë muajve shërbim nën armë, po nderohej kështu për herë të parë.

Iu bë sikur dëgjoi edhe një herë zërin e plotë e të prerë të komandantit të kompanisë. Dhe pas tij përgjigjen e shokut:

«Realizoi shkëlqyeshëm detyrën...»

Solli ndër mend zërin e Sami Kajës dhe buzëqeshi me vete. Kishte dhe të tjerë, predhat e të cilëve kishin goditur mu në shenjë, po vetëm për atë ishte bërë ky përjashtim. Hej, Sami Kaja!...

Priti sa të futeshin shokët në fjetinë.

— Ku vajti Kola? — pyeti Adrian Beli me të ardhur.

— Ka rënë në hall «Harusha»! — tha Qani Shkoza për Kolë Rajcën. — Nuk di kujt t'ia dërgojë fletën e nderit, tatës apo së dashurës së zemrës. Kjo është çështja.

Kolë Rajca u mënjanua ca dhe e vështroi kushe-di për të satën herë zarfin e madh blu, të cilin e mbannte nëpër duar që nga koha kur ia kishin dhënë. Ndjeu

ta sulmonte një valë e re gëzimi, të oilën rrallëherë e kishte provuar. Në jetën e tij të re kishte pasur edhe ditë të tjera të shënuara, por si kjo e sotmja jo. Kjo ishte një ditë e veçantë. Në gjithë qenien e tij sikur qe futur një dritë e butë, e ngrohtë dhe e ëmbël, që ia ledhatonte pareshtur sedrën prej malësori. Ai as që e vinte re erën që vazhdonte të fishkëllente përmes drurëve të zhveshur të pyllit, duke u grindur e shamatuar me një teneqe në cepin e fjetinës. Atë zarf të madh blu ia kishte dhënë vetë, me dorën e tij komisari i batalionit. Atje, ndanë pozicioneve të zjarrit, në prani të gjithë repartit, pasi sekretari i partisë, Luan Sava e kishte parë me sy të qeshur. Dhe tani, brenda atij zarfi fshihej e gjithë krenaria e tij, kënaqësia e tij. Një fletë nderi.

«Do t'ia çoj tatës, — thia pas pak me vete Kola. — Tata do të gëzohet. Tata do ta vendosë në një korvizë me xham, atje përsipër oxhakut... Po Diella...?»

Papritur e pakujtuar, ndjeu se u turbullua. Fytyra iu mbush me gjak të nxehtë dhe për disa çaste e harroi fare zarfin. Pse i ra ndër mend ajo...?

Kujtesa mori rrugët e fshatit të lindjes.

«Si shumë herët i ke dhënë rrugë zemrës, or ti, Kolë Rajca! — i pati thënë një mëngjes nënkryetari i kooperativës, xhaxhai i Diellës. — Mos e lodh veten kot në punë që s'japin bërëqet! Diella nuk është për ty».

Malësori i ri qe shtangur në vend nga goditja. Ish-te skuqur në fytyrë dhe mbi supe pati ndier peshën e rëndë të maleve. Dhe gati sa s'i kishte thënë: «Sa për të parën, zemrës e mendjes u ka hapur rrugë Partia dhe e drejta më thotë të mos dëgjoj asnjë këmbanë tjetër, kurse për të dytën... e ka në dorë Diella ta zgjidhë atë punë.»

Po Kola nuk pati folur. Fjala i qe lidhur në grykë e i ishte dukur sikur për një çast ia kishin mbytur fjalën disa guralecë të vjetër malesh. Guralecë me myshk. Mos vallë ky ishte vërtet fundi i atyre vështrimeve të heshtura, por të ëmbla që ata të dy, Kola e Diella i hidhnin njëri-tjetrit sa herë që rrinin bashkë e takoheshin rrugëve të fshatit në kalim? Jo. Kola e ndiente thellë që edhe Diella e donte. Pra, ç'kërkonte ky nënkryetari?!

Solli ndër mend atë ditë kur të rinjtë e fshatit u mblodhën në kuvend dhe vendosën njëzëri që gratë dhe vajzat të hiqnin rubat nga koka. Rubat e vjetra të maleve. E para që u ngrit dhe e hodhi rubën mu në sytë të gjithë shokëve dhe shoqeve qe Diella. Me sytë që i shkëlqenin, ajo e pati shikuar Kolën drejt e në bebëza, si t'i thoshte: «Hë, si të dukem tashti?».

Dhe ai i qe përgjigjur me vështrimin e vet:

«Si rrezja e diellit kur bie në ujën e pastër të burimit.»

Pas tri ditësh, që nënkryetari i kooperativës i kishte thënë ato fjalë, Kola e takoi përsëri Diellën në pyllin me mare, sipër fshatit. Po shkante ushtar dhe e donte patjetër fjalën e saj. Po Diella nuk foli. Ajo vetëm pohoi me kokë se do t'i shkante në takim. Ishte një pohim që e mbushi me gjak fytyrën e djaloshit malësor. Kola e priti gjithë atë pasdreke Diellën, por ajo nuk erdhi që nuk erdhi. Mos ndoshta nuk e kishite kuptuar drejt atë, apo ai, xhaxhai i saj... U shqetësua, ndjeu t'i pritëshin gjunjët, se iu kujtua çfarë i kishte thënë nënkryetari: «Si shumë herët i ke hapur rrugë zemrës; or ti, Kolë Rajca! Diella nuk është për ty. Zakoni e do që për këto punë, malësori t'ia mësyjë fshatrave përtej. A kaq shpejt e harrove zakonin, a?».